

MIKKELI

Mikkelin kaupunki

HYVINVOINTIRAPORTTI 2024

Hyvinvoinnin tila ja Hyvän elämän ohjelman/hyvinvointikertomuksen seuranta

Arja Väänänen
Hyvinvointikoordinaattori

Sisällys

1	HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KUNNASSA.....	1
1.1	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lakiperustaa kunnille.....	1
1.2	Hyte-kerroin.....	1
1.3	Teaviisari.....	7
2	HYVINVOINNIN TILA VÄESTÖRYHMITÄIN 2024.....	10
3	HYVÄN ELÄMÄN OHJELMAN SEURANTA 2024.....	17
3.1	Kaupungin strategisen Hyvän elämän ohjelman tavoitteiden toteutuminen 2024.....	17
3.2	Johtopäätökset.....	20
4	MUIDEN HYVINVOINTIIN LIITTYVIEN OHJELMIEN SEURANTA.....	21
4.1	Hyvää elämää ikääntyneille- Mikkelin ikäohjelma 2025 seuranta.....	22
4.2	MAARO -paikallisen romanipoliittinen ohjelma 2025 seuranta.....	22
4.3	Esteettömyyssuunnitelman seuranta 2024.....	22
4.4	Osallisuussuunnitelman 2023–2024 seuranta.....	22
5	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	22
	Lähteet.....	23

Liitteet

Liite 1 Hyvinvoinnintila 2024

Liite 2 Hyvää elämää ikääntyneille- Mikkelin ikäohjelma 2025 seuranta

Liite 3 MAARO-romanipoliittisen ohjelman 2025 seuranta

Liite 4 Esteettömyyssuunnitelman seurantamuistio

1 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KUNNASSA

1.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lakiperustaa kunnille

Kuntalain 2015/410 mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Kuntalaki määrittelee, että kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon mm: kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen; palvelujen järjestäminen ja tuottaminen; kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet; elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kunnassa ohjaa myös Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 2021/612. Lain mukaan kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmistettava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Lisäksi lain mukaan kunnan ja hyvinvointialueen on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä toistensa kanssa ja tuettava toistensa toimintaa asiantuntemuksellaan. Kunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Kunnan on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Samoin lain mukaan edellytetään hyvinvointialueen toimivan yhteistyössä alueensa kuntien ja muiden toimijoiden kanssa ja edistävän alueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia.

1.2 Hyte-kerroin

HYTE-kerroin kunnille

Kunnille on vuoden 2023 alusta maksettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa eli HYTE-kertoimeen perustuvaa valtionosuutta. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön perusteella.

Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen alettua. Kuntien palkitseminen vaikuttavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tärkeää, koska hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja hyvinvointialueen edellytys. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä.

Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannustin on kirjattu laissa kunnan peruspalvelujen valtionosuuden 15 §:ssä ”hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa” (618/2021).

Esitys kuntien kannustamiseen ei ole uusi. Kuntien palkitsemista niiden tekemästä hyvästä työstä asukkaidensa terveyden edistämiseksi on esitetty jo 2000-luvun alusta lähtien (Valtioneuvoston periaatepäättös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta 2001).

Sote-uudistuksen yhteydessä STM:n ja VM:n asettama sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen selvityshenkilöryhmä (STM 2015) kannusti kehittämään kannustinjärjestelmiä, joilla voidaan tukea ja palkita kuntia, jotka ovat kyenneet parantamaan tai ylläpitämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Myös kunnilta saatiin selkeä tuki kannustavan elementin sisällyttämiseen kuntien valtionosuuteen. Valtiovarainministeriön vuonna 2019 tekemässä esiselvityksessä yli 90 prosenttia vastanneista kunnista piti hyte-kerrointa perusteltuna (Valtionvarainministeriö 2019).

Kunnan saama summa lasketaan seuraavasti: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta x kunnan asukasluku x kunnan hyte-kerroin / koko maan hyte-kerroin, joka vuonna 2023 on 67.

Mikkeli saama hyte-kertoimen mukainen valtionosuus on vuonna 2024: 18,6 €/asukas x 51 919 asukasta x 69/62 = 0,999 M€.

HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit

Kunnan toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden avulla pyritään vastaamaan siihen millaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on. Prosessi-indikaattoreista viisi mittaa kunnan terveydenedistämisaktiivisuutta (TEA) kuntajohdossa, viisi liikuntatoimessa, neljä peruskouluissa ja yksi kulttuuripalveluissa. Ne kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle ja koordinoitulle hyvinvoinnin ja terveyden edistämislle.

Prosessi- indikaattoreiden tieto kerätään THL:n Teaviisari-tiedonkeruuna kunnista joka toinen vuosi.

HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit ovat:

Kuntien hyte-kertoimen prosessi-indikaattorit: Kuntajohto

Indikaattori	Sotkanet indikaattorinumero	Lähde	Aikataulu
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	5336	Tiedonkeruu kunnan johdolle väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	5331	Tiedonkeruu kunnan johdolle väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	5330	Tiedonkeruu kunnan johdolle väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä	5333	Tiedonkeruu kunnan johdolle väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	5335	Tiedonkeruu kunnan johdolle väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä

Kuntien hyte-kertoimen prosessi-indikaattorit: Liikunta

Indikaattori	Sotkanet indikaattorinumero	Lähde	Aikataulu
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	5323	Liikunta kunnan toiminnassa -tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parillisina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	5321	Liikunta kunnan toiminnassa -tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parillisina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	5327	Liikunta kunnan toiminnassa -tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parillisina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	5320	Liikunta kunnan toiminnassa -tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parillisina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkipolttava työryhmä	5328	Liikunta kunnan toiminnassa -tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parillisina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä

Kuntien hyte-kertoimen prosessi-indikaattorit: Peruskoulu

Indikaattori	Sotkanet indikaattorinnumero	Lähde	Aikataulu
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastaminen kolmen vuoden välein 	5309	Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen peruskouluissa - tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina syksyllä ja julkaistaan seuraavan vuoden keväällä
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa 	5313	Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen peruskouluissa - tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina syksyllä ja julkaistaan seuraavan vuoden keväällä
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit 	5316	Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen peruskouluissa - tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina syksyllä ja julkaistaan seuraavan vuoden keväällä
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä 	5317	Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen peruskouluissa - tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina syksyllä ja julkaistaan seuraavan vuoden keväällä

Kuntien hyte-kertoimen prosessi-indikaattorit: Kulttuuri

Indikaattori	Sotkanet indikaattorinnumero	Lähde	Aikataulu
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä (Onko kunnalla käytössä jokin pysyvä käytäntö, jolla kunta järjestää tai tukee taloudellisesti kulttuurin osallistumisen kynnystä madaltavaa vertaistointintaa (esim. kulttuuriluotsi tai -kaveritoimintaa)? 	3984	Kulttuuri kunnan toiminnassa - tiedonkeruu (THL, TEAviisari)	Tiedot kerätään parittomina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä

Toteutuu hyvin =

Osittain toteutuu =

Ei toteudu =

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2019	2020	2021	2022	2023	2024
HYTE-kerroin euroa / asukas info ind. 5341	Hämeenlinna			19,6	18,5	19,4	20,5	19,3
	Joensuu			20,1	19,9	19,9	19,1	20,3
	Kotka			17,4	19,4	18,8	19,0	19,7
	Lappeenranta			18,9	19,7	22,0	22,3	20,3
	Mikkeli			18,0	18,1	19,4	19,7	18,6
	Porvoo			18,4	16,7	17,6	20,7	20,3
	Seinäjoki			20,3	18,8	20,5	19,9	18,0
HYTE-kerroin, 0 - 100 info ind. 5340	Hämeenlinna			72	65	68	72	64
	Joensuu			74	70	70	67	68
	Kotka			64	69	66	67	66
	Lappeenranta			69	69	78	79	68
	Mikkeli			66	64	68	69	62
	Porvoo			67	59	62	73	68
	Seinäjoki			74	66	72	70	60
HYTE-kerroin, 1 000 euroa info ind. 5355	Hämeenlinna			1 322,7	1 258,5	1 318,7	1 384,4	1 361,2
	Joensuu			1 543,2	1 527,2	1 538,6	1 465,5	1 641,4
	Kotka			905,2	1 004,3	961,4	952,2	1 027,4
	Lappeenranta			1 370,9	1 430,5	1 598,2	1 611,1	1 533,1
	Mikkeli			958,9	954,0	1 009,5	1 013,6	998,9
	Porvoo			924,7	844,8	901,3	1 053,6	1 077,6
	Seinäjoki			1 291,9	1 203,9	1 327,5	1 292,9	1 233,2

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023	2024
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5339	Hämeenlinna		88	86	92	87
	Joensuu		89	79	79	82
	Kotka		87	79	79	82
	Lappeenranta		97	97	97	92
	Mikkeli		87	88	88	76
	Porvoo		76	64	84	84
	Seinäjoki		91	95	88	77
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5338	Hämeenlinna		43	51	52	41
	Joensuu		51	61	55	53
	Kotka		50	53	54	50
	Lappeenranta		42	59	60	44
	Mikkeli		41	49	51	48
	Porvoo		42	60	62	51
	Seinäjoki		42	50	52	44

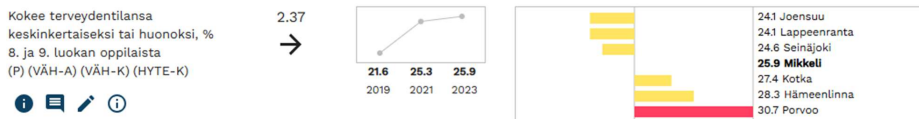
HYTE-kertoimen tulosindikaattorit

HYTE-kertoimen tulosindikaattorit mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä. Tulosindikaattorit on valittu siten, että kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa tuloksiin. Lisäksi eri ikäryhmät ovat edustettuina indikaattoreissa. Jotta kunnan väestörakenne, sairastavuus tai työttömyystilanne eivät vaikuttaisi tulokseen, mitataan indikaattoreissa muutosta.

Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden tai mittausajankohdan erotus, jotta saadaan tapahtunut muutos. Jos indikaattorin arvo on jo tavoitetilassa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. Ongelman yleisyyttä kuvaavissa indikaattoreissa tavoitetasona pidetään alle 5 % esiintyvyyttä kohdejoukossa. tavoitteena on, että kunnat olisivat mahdollisimman samalla viivalla ja niiden olisi mahdollista saada näissä asioissa todettavia, hyviä muutoksia aikaan.

Tulosindikaattorit ovat:

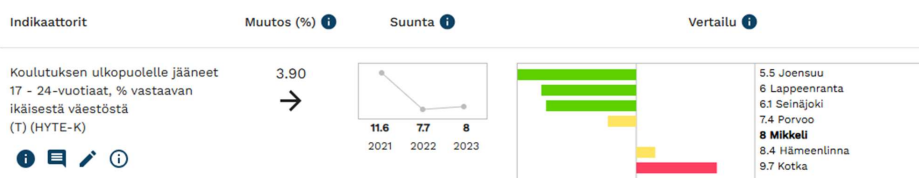
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8.–9. luokan oppilaista

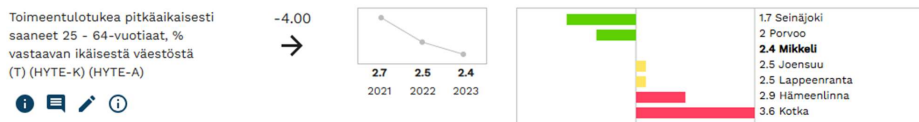
Ylipaino, % 8.–9. luokan oppilaista

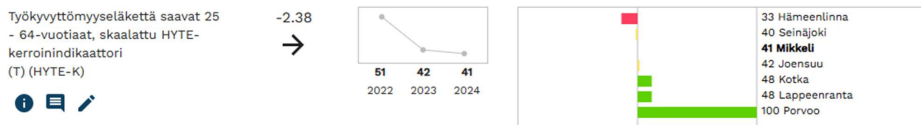
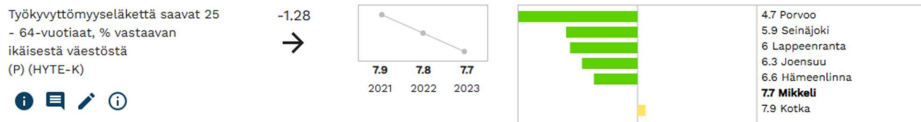
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön

1.3 Teaviisari

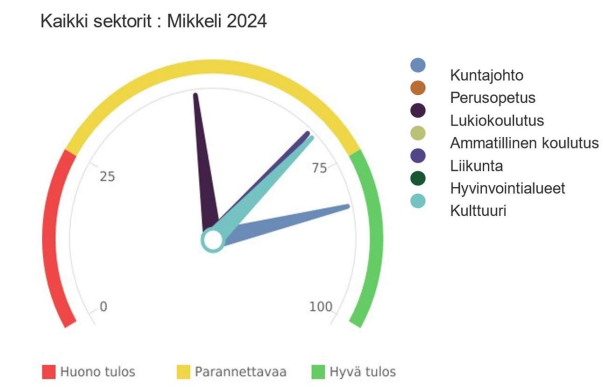
Terveystiedon edistämisen vertailutietojärjestelmä TEAviisari

TEAviisari on kaikki kunnat kattava, yhtenäinen ja suunnitelmallinen seuranta- ja vertailutietojärjestelmä kuntien hyvinvoinnin ja terveydenedistämistoiminnasta (hyte). Valtaosa tiedoista kerätään kunnista kahden vuoden välein toistuvilla tiedonkeruilla.

Tällä hetkellä kuntien terveydenedistämisaktiivisuutta voi vertailla kuntajohdon, liikunnan, kulttuurin, lukiokoulutuksen ja peruskoulun osalta. Kunkin toimialan tiedot päivittyvät joka toinen vuosi. Tuloksia hyödynnetään Hyte-kertoimen indikaattoreina.

Tiedonkeruiden tulokset saavat visuaalisen ilmeensä TEAviisari-verkkopalvelussa. Palvelu on maksuton ja kaikille avoin. Se edistää myös kuntalaisten osallisuutta tarjoamalla välineen kunnan hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön laadun seurantaan.

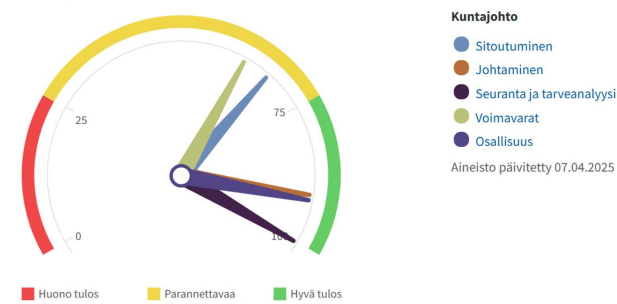
TEAVIISARIN tulokset:

Kaikki sektorit : Mikkeli 2024

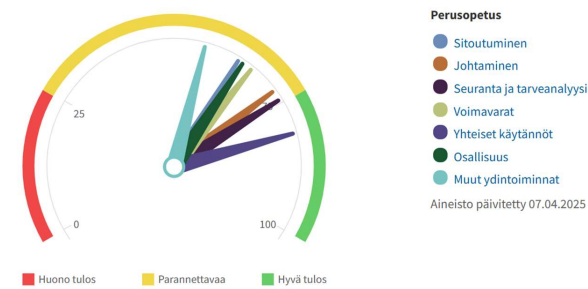
	Mikkeli	Seinäjoki	Porvoo	Lappeenranta	Joensuu	Kotka	Hämeenlinna	Kokoma
Kaikki sektorit	68	76	70	77	71	70	75	70
Kuntajohto	82	72	82	94	92	80	89	83
Perusopetus	68	64	63	72	62	65	61	64
Lukiokoulutus	47	74	56	75	58	55	73	67
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	..	..	..	66
Liikunta	68	78	71	75	67	76	75	69
Hyvinvointialueet	..	..	..	..	..	..	..	59
Kulttuuri	69	87	83	80	83	71	87	72

Kuntajohto : Mikkeli 2023

Pisteet	Mikkeli	Kotka	Porvoo	Lappeenranta	Joensuu	Seinäjoki	Hämeenlinna	Koko maa
Kuntajohto	82	72	82	94	92	80	89	83
Sitoutuminen	67	96	93	100	83	86	70	83
Johtaminen	91	96	95	95	100	79	100	86
Seuranta ja tarveanalyysi	100		100	100	100	100	100	90
Voimavarat	62	75	62	75	75	50	75	79
Osallisuus	92	92	58	100	100	88	100	77

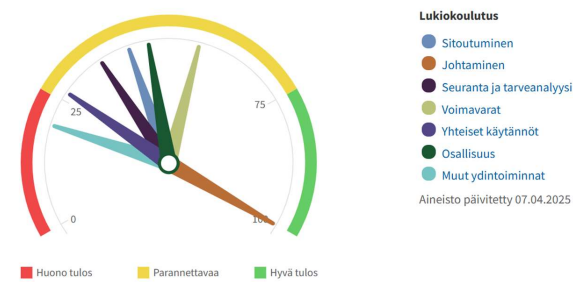
Perusopetus : Mikkeli 2023

Perusopetus : Mikkeli 2023

	Mikkeli	Kotka	Porvoo	Lappeenranta	Joensuu	Seinäjoki	Hämeenlinna	Koko maa
Perusopetus	68	64	63	72	62	65	61	64
Sitoutuminen	63	62	60	73	53	63	44	57
Johtaminen	72	71	81	84	70	72	73	77
Seuranta ja tarveanalyysi	74	70	60	74	68	65	58	63
Voimavarat	66	53	68	60	62	52	60	61
Yhteiset käytännöt	81	76	62	83	65	82	67	72
Osallisuus	64	63	58	68	59	62	60	60
Muut ydintoiminnot	56	56	49	60	54	59	62	57

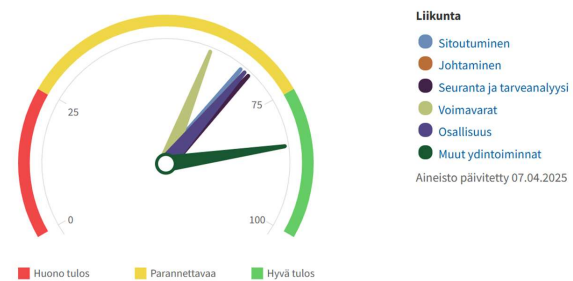
Lukiokoulutus : Mikkeli 2022

Lukiokoulutus : Mikkeli 2022

	Mikkeli	Kotka	Porvoo	Lappeenranta	Joensuu	Seinäjoki	Hämeenlinna	Kokoma
Lukiokoulutus	47	74	56	75	58	55	73	67
Sitoutuminen	42	91	73	71	88	79	88	77
Johtaminen	100	75	88	80	55	74	77	76
Seuranta ja tarveanalyysi	36	82	69	70	56	53	69	69
Voimavarat	56	37	29	69	55	37	47	57
Yhteiset käytännöt	27	78	51	80	54	48	85	72
Osallisuus	46	67	60	72	55	53	65	69
Muut ydintoiminnot	20	89	20	84	39	40	80	50

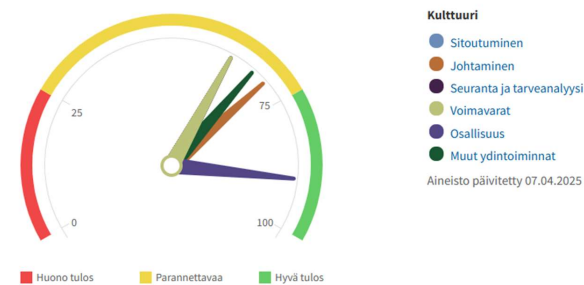
Liikunta : Mikkeli 2024

Liikunta : Mikkeli 2024

	Mikkeli	Kotka	Porvoo	Lappeenranta	Joensuu	Seinäjoki	Hämeenlinna	Kokoma
Liikunta	68	78	71	75	67	76	75	69
Sitoutuminen	66	70	61	59	57	81	61	66
Johtaminen	67	67	67	56	56	67	100	61
Seuranta ja tarveanalyysi	68	94	68	83	58	66	79	72
Voimavarat	59	59	42	67	68	59	52	58
Osallisuus	67	100	100	100	83	100	67	80
Muut ydintoiminnot	84	80	89	88	82	85	92	79

Kulttuuri : Mikkeli 2023

Kulttuuri : Mikkeli 2023

	Mikkeli	Kotka	Porvoo	Lappeenranta	Joensuu	Seinäjoki	Hämeenlinna	Kokkola
Kulttuuri	69	87	83	80	83	71	87	72
Sitoutuminen	62	62	72	78	94	50	81	66
Johtaminen	70	100	80	80	60	70	66	72
Seuranta ja tarveanalyysi	62	75	62	75	100	25	100	66
Voimavarat	62	85	86	56	56	89	90	65
Osallisuus	90	100	100	88	86	94	82	78
Muut ydintoiminnot	67	100	100	100	100	100	100	82

Hyte-kerroin muodostuu Teaviisarin osoittaman kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnan ja tulosindikaattoreihin perusteella. Hyte-kertoimeen perustuvaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaan vaikuttavat myös vertailut vuosien välillä ja vertailut muiden kuntien kehitykseen.

Johtopäätökset ja kehittämistoimet

Mikkelin tuloksissa voi kiinnittää huomiota, että hyvää työtä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä jo tehdään. Edelleen kehitettävää on mm. yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa yhteisten linjausten asettamiseksi muun muassa turvallisuussuunnittelu ja ravitsemussuositusten toimeenpano. Päätösten vaikutusten ennakkoarviointia on hyvä edelleen lisätä. Vastuiden määrittämistä mm. järjestöyhteistyössä on hyvä edelleen täsmentää. Asukasosallisuutta toteutetaan ja asukkaiden osallistumismahdollisuuksia vakiinnutetaan edelleen pysyviksi käytännöiksi ja monipuolistetaan toimintatapoja osallisuus- ja vuorovaikutusohjelman mukaisesti. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo- ohjelma on valmisteilla toimintaohjelmaksi yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa turvaamaan ja syrjintää poistamaan.

HYVINVOINNIN TILA VÄESTÖRYHMITÄIN 2024

Hyvinvoinnin tila 2024

Indikaattoritiedon perusteella

Hyvää kehitystä

- 4.-5. luokkalaiset kokevat terveytensä melko hyväksi.
- Lapsilla ja nuorilla harrastaminen on hyvällä tasolla.
- Elämänlaatunsa hyväksi kokeneiden määrä on lisääntynyt, erityisesti työikäisillä ja yli 65-vuotiailla.
- Psykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus on vähentynyt aikuisväestöllä.
- Yksinäisyyden kokemus on vähentynyt ammattiin opiskelevilla ja aikuisväestössä.
- Raittiiden osuus on lisääntynyt eri ikäryhmissä.
- Niiden osuus, jotka arvioivat, etteivät jaksaa työelämässä vanhuuseläkeikään saakka, on pienentynyt merkittävästi.
- Terveytensä huonoksi kokevien osuus on vähentynyt, erityisesti vertailukaupunkeihin nähden.
- Kaatumisten ja putoamisten vuoksi sairaaloissa hoidettavien hoitojaksot ovat vähentyneet.

Huolestuttavaa kehitystä

- Koululaisten aamupalan ja kouluruuan jättäminen väliin on yleistä.
- Liikkuminen on vähäistä ja passiivisuus yleistä kaikilla ikäryhmillä.
- Ylipainoisten lasten ja nuorten määrä on huolestuttavan suuri.
- Lasten ja nuorten toimintakyky on heikentynyt.
- Koululaisten kokemus terveydestään on huonontunut.
- Koulukiusaaminen on lisääntynyt useilla ikäryhmillä.
- Lasten ja nuorten kokema väkivalta on yleistä.
- Keskusteluvaikkeudet vanhempien kanssa ovat lisääntyneet.
- Koulu-uupumus on lisääntynyt, erityisesti tytöillä.
- Positiivisen mielenterveyden kokemus on huolestuttavan vähäistä, erityisesti tytöillä.
- Ahdistuneisuus on yleistä, erityisesti tyttöjen keskuudessa.
- Mielenterveyden häiriöiden hoitoon tarvittava hoito on lisääntynyt.
- Nuorten syrjäytymisriski on korkea.
- Huumeiden saatavuus ja käyttö ovat yleisiä nuorten keskuudessa.
- Alueen huumekuolleisuus on maan korkeinta (ennenaikaisesti menetetyt elinvuodet huumeiden vuoksi).
- Tupakointi, sähkötupakan ja nikotiinipussien käyttö ovat lisääntyneet nuorten keskuudessa.
- Nuorten alkoholin käyttö on lisääntynyt.
- Alkoholin kulutus on runsasta aikuisväestön keskuudessa.
- Päihteiden vuoksi sairaalahoitojaksoja on enemmän kuin vertailukaupungeissa.
- Omaishoitajuuden haasteet ovat kasvavia.

Hyvinvoinnin tila kokemustiedon perusteella eri ryhmittäin

Lapset ja nuoret

Hope ry

Myönteisiä näkymiä:

- Tietoisuus Hopesta lisääntynyt ja jonkun verran uusia asiakkaita on löytänyt meille.
- Lahjoittajilla uudenlainen tarmo ja halu auttaa heikommassa asemassa olevia.
- Kiertotalouden tärkeyttä ymmärretään jo melko hyvin.
- Pystymme tukemaan lasten harrastamista melko hyvin lahjoittajien avulla.

- Häpeän stigma avunhakemisen ympäriltä on hivenen haihtunut, mutta toisaalta häpeä ja paljastumisen pelko (köyhyys) nostavat edelleen avunhakemisen kynnyksiä.

Haastavia asioita:

- Lapsiperheiden (osan) vanhempien toimintakyky on heikentynyt voimakkaasti nyt ihan viime aikana ja vaikka apua saadaankin haettua, prosessin loppuun vieminen (sähköpostiin vastaaminen) ei onnistu vähäisten voimavarojen vuoksi.
- Voimavarat kuluvat arjessa kamppaillessa ja huolia valvoessa.
- Perheillä on hyvin paljon pulaa ruuasta ja tähän tarpeeseen pystymme vain satunnaisesti vastaamaan. Mikkelissä ruokajakelut tapahtuvat pääasiassa päivällä, joten työssäkäyvillä ei niihin ole mahdollisuutta.
- Vapaaehtoisista on pulaa ja heitä rekryämme kaikkialla ja jatkuvasti.

Nuoret

Triangeli - nuorilähtöisesti oppilaitosten perheyhteistyötä rakentamassa on Xamkin Nuorisolan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin yhteishanke. Ajalla 8/2023-2/2026 toteutuva hanke on saanut rahoitusta Euroopan Sosiaalirahaston ESR+ -rahoitusohjelmasta.

Olemme hanketyössämme tavanneet eteläsavolaisia toisen asteen opiskelijoita sekä heidän läheisiään. Olemme kartoittaneet, millaista tukea opiskeluhyvinvoinnilleen nuoret läheisiltään toivovat. Haluamme jakaa tärkeimmät, kolmeen ydinteesiin kytkeytyvät havainnot työstämme hyvinvointityön kehittämisen tueksi.

- 1. Nuorikin on osa perhettä.** Nuoret osana perhettä eivät näy tapahtumatarjonnassa eivätkä viestinnässä. Nuoruus on kehityksellisesti vaihe, jossa läheiset ihmissuhteet (perhe, sukulaiset ja muut läheiset) ovat keskeisiä hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunteen kannalta.
 - Ilmaisten perhetapahtumien tarjonnassa on huomioitu pikkulapsiperheet, mutta usein nuorille ei ole tarjolla mitään, vaikka tapahtumaa mainostetaan ”koko perheen tapahtumana”. Saati, että järjestettäisiin tapahtumia, jotka kokoavat yhteen nimenomaan nuoria ja vanhempia/nuorten läheisiä aikuisia. Opiskelijat kertovat, että läheiset aikuiset voivat tukea heidän opiskeluhyvinvointiaan yhteisen, rentouttavan tekemisen kautta. Toisen asteen opiskelijoille ja heidän läheisille aikuisilleen järjestetyt toiminnot (esim. keilailuilta, iltapalabuffet, retropeli-ilta) ovat olleet todella suosittuja ja osallistujat ovat kaivanneet lisää vastaavaa.
 - Kuvallinen representaatio perheestä on kulttuurissamme vaillinainen. Miten nuorten ajatteluun ja kokemuksiin vaikuttaa se, että perhe esitetään niin, että siinä on vain 0–12-vuotiaita lapsia? Nuoret itse kokevat perheen olevan tärkeä osa heidän elämänsä ja hyvinvointiaan. Meillä ei ole myöskään sanallista käsitettä kuvaamaan perhettä, jossa on nuoria.
 - Kaikki nuoret eivät elä ydinperheessä; perheiden moninaisuus tulisi ottaa paremmin huomioon. Kuunnellaanko nuoren ääntä ja toimijuutta, kun hänen perhettään määritellään palveluissa?
- 2. Aikuistuminen ei tarkoita yksin pärjäämistä.** Kenenkään ei tarvitse pärjätä yksin, ei nuoren eikä nuoren läheisen aikuisen. Elämän ei kuulu olla vain pärjäämistä. Yksin pärjäämisen eetos on riski mielenterveyden kannalta ja voi estää avun pyytämistä ja varhaista tukea.
 - Nuorella voi olla käsitys, että elämä täytyy aikuistuessaa hoitaa itse ja tuen kysyminen on heikkoutta tai rasittaa muita. Piiloon voivat jäädä myös ne nuoret, jotka kannattelevat perhettään tai toisia nuoria oman hyvinvointinsa kustannuksella.
 - Nuorten läheisten aikuisten keskinäisen vertaistuen esiin nostaminen näyttäisi nuorille mallia aikuisuudesta, jossa kenenkään ei tarvitse pärjätä yksin. Tälle vertaistuelliselle keskustelulle tarvitaan paikkoja ja rakenteita; yksi mahdollisuus ovat oppilaitosten uudenlaiset, nuorilähtöiset läheisten illat. Triangeli-työssä on ideoitu opiskelijoiden kanssa, millaisen illan

he haluavat läheisilleen järjestää ja kettä haluavat siihen kutsua. Toteutuksissa läheiset ovat saaneet tutustua nuoren arkeen ja kokea yhdessä nuoren kanssa mukavia, yhteisyyttä vahvistavia asioita. Nuorten läheisten aikuisten jaksaminen heijastuu suoraan nuoren hyvinvointiin.

- Elämä on muutakin kuin pärjäämistä. Yhteiskunnallinen keskustelu resurssien rajallisuudesta hämärtää nuorten käsitystä omasta avuntarpeestaan, etenkin jos on tunne, "kyllä mä kuitenkin pärjään, joku toinen tarvii sitä apua varmaan paljon enemmän". Esim. masennukseen, päihdeongelmaan ja ahdistukseen voi jäädä hakematta apua jos opiskelut sujuvat. Jos apua haetaan vasta "pärjäämisen" romahdettua, voivat haitalliset, esim. eri tavoin itsetuhoiset käyttäytymis-/ajattelumallit olla jo totuttuja tapoja ja siten vaikeammin korjattavissa.

3. Hiiteen itsenäistymisen eetos! Yhteiskuntamme yksilökeskeiset ja nuoria leimaavat asenteet luovat nuorille paineita ja vahingollisia ajatuksia aikuistumisesta. Nuoren elämässä luotettavat ja pysyvät ihmissuhteet (=sosiaalinen pääoma) suojaavat monilta riskeiltä.

- Varhaista itsenäistymistä ihaileva keskustelu nostaa nuorten kynnystä kysyä apua tai toteuttaa itsenäistymistä omassa tahdissaan ilman epäonnistumisen tunnetta.
- Nuoruudessa erityinen merkitys voi olla vanhempien lisäksi myös muilla läheisillä aikuisilla, jotka eivät aina edes tiedä olevansa tärkeä tuki nuoren hyvinvoinnille.
- Nuoria ja heidän tarpeitaan negatiivisesti leimaavan huolipuheen sijaan voisimme puhua enemmän läheisten ihmissuhteiden ja yhteisöjen merkityksestä - myös nuorten toisilleen antaman vertaistuen tärkeydestä sekä nuorten positiivisesta merkityksestä läheisilleen.

Nuorten kysely (yksittäiset vastaukset)

Hyvää elämässä

Perhe- ja kaverisuhteet	
Päivärytmi	
Ystävät	
Minulla on asunto ja vapaus liikkua. Saan käydä Kajolla.	
Asuminen, tukiverkosto, opiskelu	
Olen saamassa opiskelun päätökseen, on mielekästä tekemistä	
Multa puuttuu tyyliin vaan oma pyykinpesukone ja työpaikka elämästä. Ehkä vakaa taloustilanne vois olla kanssa	
Talous, terveys ja sosiaaliset yhteydet.	
Kesätöitä tiedossa.	
On sosiaalisia kontakteja kuten perhe ja kaverit.	

Mikä huolestuttaa?

Tulevaisuuden haastavuus, koulu	
Asuminen, raha-asiat	
Minulla ei ole riittävästi rahaa elämiseen. Oma jaksaminen huolestaa, sillä olen jatkuvasti väsynyt, enkä jaksa tehdä asioita ja osallistua haluamiini juttuihin siinä määrin kuin haluaisin. Äärioikeistolaisuuden ja fasismin nousu huolestaa suunnattomasti ja hyvinvointivaltiomme romahtaminen.	
Taloudellinen tilanne, tulevaisuus	
Mitä tapahtuu kun saan opiskelun päätökseen, mistä löydän töitä	
Ettei elämässä tule vastaan mahdollisuuksia joihin tarrata. Että mahdollisuudet joita voisi olla tarjoillaan vain niille joilla niitä jo on. Ja että syrjäydyn	
Ruuan hinta, byrokratian monimutkaisuus Kelassa ja julkisten terveyden palvelujen luotettavuus.	
Maaailman tilanne. Mielenterveyspalvelujen tarve (ihan kaikille).	

Kaikki ikäryhmät

Mikkelin Seudun Omaishoitajat ja Läheiset ry:

Hyvällä mallilla omaishoitajien arjessa

- o Tilastollisesti THL:n sopimusomaishoidon tilannekuvan mukaan vapaiden toteutuminen sekä hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat hyvällä mallilla meillä Etelä-Savossa.
- o Yllä olevaan varmasti on positiivista vaikutusta perhekodeilla, joita on väkilukuun suhteutettuna Etelä-Savossa ilmeisesti eniten koko Suomessa.
- o Ja Mikkelissä ei voi jättää mainitsematta monitoimijakeskus Omatoria, josta ikäihmiset ja omaishoitajat saavat monta palvelua yhdestä paikkaa ja vieläpä ihan keskustassa melko esteettömästi/saavutettavasti.

Omaishoitajuuden piirissä suurimmat huolenaiheet

- o Omaishoitajien vähäisyys, niin ikääntyneiden kuin erityislapsiperheiden osalta. Strategia ja käytäntö ei kohtaa, kun tavoitteena on ikäihmisten tukeminen kotona asumiseen, mutta omaishoitajien määrä sen kuin jatkaa laskuaan.
- o Erityislapsiperheiden omaishoidon vapaiden toteutumattomuus, jos ei ole sijaishoitajaa omasta takaa. Vaikka tilastotiedon mukaan vapaat tosiaan toteutuvat hyvin, ei erityislapsiperheille ole vapaiden pitämiseen löytynyt ratkaisuja. Perhekotikoordinaattorien kanssa olemme tätä lähteneet kehittämään, mutta esim. asumispalvelupaikkoja tai vastaavia ei ole, kun Vaalijalaankin on pitkät jonot.
- o Erityisen kuormittavat hoivatilanteet näkyvät meillä ja huolestuttavat edelleen. Ikääntyneet itsekkin monisairaavat ihmiset hoitavat puolisoaan ja työikäisillä on usein tuplaruuhkavuodet ja työ vielä kaiken päälle. Myös kaltoinkohtelu/lähisuhdeväkivalta näkyy valitettavasti omaishoitoperheissä, molemmin päin, mutta usein sairaus lisää/aiheuttaa aggressiivista ja haastavaa käyttäytymistä.

Viola - väkivallasta vapaaksi ry:

Hyvät asiat:

- Ammatillaiset ja viranomaiset ovat mielestäni melko hyvin verkostoituneita ja yhteistyö toimii verraten valtakunnalliselle tasolle.
- Kouluikäisillä lapsilla on käytössä maksuton Waltti-kortti, joka mahdollistaa paremmin sosiaalisten suhteiden ylläpitoa ja harrastuksiin kulkemista.
- Osa alakouluista (yläkoulujen tilannetta en tiedä) tarjoaa koulun oppilaille maksutonta kerhotoimintaa koulupäivien jälkeen: liikuntaa, kädentaitoja, musiikkia... Tämä mahdollistaa myös niiden lasten harrastamisen, joilla ei muuten olisi varaa käydä harrastuksessa.
- Päihderiippuvuuksista kärsivät aikuiset tuntuivat saavan hyvin apua Etelä-Savon alueella päihdesosiaalityöstä: esim. maksusitoumuksia myönnetään laitospäihdekuntoutuksiin aidosti asiakkaiden tarpeen perusteella.
- Useat ammatillaiset ovat kiinnostuneita lähisuhdeväkivaltatyöstä ja valmiita tekemään Etelä-Savosta lähisuhdeväkivaltatyön ”mallimaakuntaa”

Huolestuttavat asiat:

- Paikallisesti on ollut lähisuhdeväkivallan osalta useita vakavia henkeen ja terveyteen kohdistuvia eron jälkeisiä tilanteita. Oma tuntuma on, että lisääntyvässä määrin.
- Lapsiperheiden taloudelliset vaikeudet ovat lisääntyneet, vanhemmat joutuvat tinkimään esim. omasta päivittäisestä lämpimästä ruoasta, jotta pystyvät kattamaan lastensa välttämättömät kulut. Tämän pohjalta on suuri huoli lasten / lapsiperheiden riittävän ravinnon saamisesta koulujen loma-aikoina. Puistoruokailuille tms. olisi suuri tarve etenkin kesäaikaan!
- Työntekijäresurssit vedetään niin tiukille, ettei esimerkiksi väkivallasta ehditä kysyä/kuunnella vastausta. Samasta syystä ei ehditä tulla tietoisiksi kaikista avun tarjoajista, jolloin asiakas jää

yksin vaikka asiantuntevaa apua olisi tarjota vaikkapa j. Pikkulapsi- ja vauvaperheet---
Neuvolan viesti, että talousasiat nousevat näkyviin ja kuuluviin tällä hetkellä.

- Pikkulapsi- ja vauvaperheet--- Neuvolan viesti, että talousasiat nousevat näkyviin ja kuuluviin tällä hetkellä.
- Nuorten parissa pahoinvointi, avun saaminen viivästyy, nuoria pompotellaan palvelusta toiseen (Nuorten ryhmässä kuultua).

UEG tilanne

- Verkostoissa useinkin puheissa oleva UEG:n lakkautus pohdituttaa mm. siten, että mihin ne kaikki ihmiset nyt menevät (niin ammattilaiset kuin työtoiminnassa olleet). Sieltä oli myös helppo tavoittaa henkilöitä erilaisten apujen piiriin. Myös kierrätyksen näkökulma huolettaa. Omassa työssä harmittaa nimenomaan se, että olisimme voineet sieltä tavoittaa hankkeen kohderyhmää.

Ikääntyneet

Vanhusneuvosto

Ikääntyneiden hyvinvoinnin kannalta hyvää kehitystä, mikä hyvin Mikkeliissä ikääntyneiden hyvinvoinnissa

- o elinikä pitenee ja ikääntyvät ovat entistä parempikuntoisia, ja he säilyttävät toimintakykynsä entistä pidempään
- o maakunnassa/kunnassa välitetään toisistamme, pidämme yhdessä huolta naapuristakin ja jopa pyytämättä, myös huoli-ilmoitus on hyvä asia
- o laaja järjestötoimijoiden kenttä, sieltä tarjonnasta löytyy matalalla kynnyksellä jokaiselle jotakin tarjottavaa ja osallistumisen väyliä
- o Eloisan vanhuspalvelut on saatu toimimaan hyvin.

Huolestuttavaa kehitystä ikääntyneiden hyvinvoinnin kannalta

- o yksinäisyyden ja turvattomuuden lisääntyminen, ikääntyessä moni vanhus jää yksin mm. puolison menetyksen takia, yksin asuvien määrä suuri
- o vähenevä tai olematon joukkoliikenteen käyttämisen mahdollisuus mm. maaseudulla omien asioiden hoitamiseen
- o miten iäkkäät pystyvät hoitamaan omat asiansa ja säilyttämään itsemääräämisoikeutensa "digimaailmassa"
- o hissittömyys "vanhoissa" kerrostaloissa, asukas voi jäädä asuntonsa vangiksi, kun asuntokauppakaan ei käy.
- o muistisairaus on yleinen ikääntyneillä. Korkeampi ikä vähän vaikuttaa kaikkeen toimintaan osallistumisaktiivisuuteen, tietotekninen osaaminen/somen käyttö ei aina hallinnassa ja välimatkakin voi olla esteenä, jotta aktiviteetteihin ja toimintoihin voisi osallistua.

Mikkelin seudun Muisti ry:

Muistiluotsin asiakaskohderyhmää ovat Etelä-Savon alueen muistisairaajat, heidän läheisensä ja muistiasioista kiinnostuneet.

Kolmen huolen aihetta:

- Kohderyhmästä suuri osa on yli 70-vuotiaita. Korkeampi ikä vähän vaikuttaa osallistumisaktiivisuuteen, tietotekninen osaaminen/somen käyttö ei aina hallinnassa ja välimatkakin voi olla esteenä, jotta toimintoihin voisi osallistua.

- Kaupungin kanssa ei ole tällä hetkellä mitään yhteistyötä.
- Mainitsenpa tuon rahoituspuolen myös tähän huolenaiheisiin.

Ja kolme hyvää asiaa:

- Muistiluotsilla on koulutetut ammattilaiset (sairaanhoitaja, sosionomi, geronomi) tekemässä laadukasta työtä.
- Meillä on mahdollisuus tarjota asiantuntevaa palvelu/toimintaa kohderyhmälle.
- Järjestökentän työn mahdollisuuksien arvostaminen alkaa näkyä julkisella puolellakin.

3 HYVÄN ELÄMÄN OHJELMAN SEURANTA 2024

3.1 Kaupungin strategisen hyvän elämän ohjelman tavoitteiden toteutuminen 2024

Hyvän elämän ohjelma – Ihmisistä elinvoimaa Mikkeliin

Hyvän elämän ohjelmaryhmä, kaupungin hyvinvointityöryhmä ohjaa toimenpiteiden toteuttamista ja seurantaa. Työtä johtaa sivistysjohtaja Virpi Siekkinen ja valmistelijana ja koordinoijana toimii hyvinvointikoordinaattori Arja Väänänen.

Hyvän elämän ohjelman tavoitteet ovat

Vaikuttavat palvelut
Esteettömät ja saavutettavat palvelut
Elinikäinen oppiminen
Yhdyspintatyö
Monimuotoinen ja virikkeellinen ympäristö
Kulttuuri, taide ja liikunta läpileikkaavina
Väestön moninaisuus rikkautena ja elinvoiman lähteenä
Yhteisöllisyys ja osallisuus
Tapahtumakaupunki Mikkeli
Osallistuva budjetointi

Hyvän elämän ohjelman toteutuminen valtuustokaudella 2021–2024

Vaikuttavat palvelut

Palveluiden vaikuttavuutta ja laatua seurataan mm. asiakastytyväisyyskyselyillä. Toteutuneita asiakastytyväisyyskyselyitä on toteutettu ainakin seuraavasti: liikunta- ja terveystottumuskysely, oppilaille suunnattu kysely, puistokonserttien kysely, kyselyt kirjastopalveluissa, palautekyselyt liittyen kulttuurikameliin ja kulttuuripolkuun, pysäköintipolitiikkakysely jne. Lisäksi on toteutettu hyvän elämän ohjelmakysely, osallisuuskysely ja asukaskysely yhdenvertaisuus ja tasa-arvotyöhön liittyen.

Kyselyiden antia hyödynnetään palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja laadun parantamiseen ja turvaamiseen. Asukkaalla on tärkeää saada palaute oman osallisuuden vaikutuksesta. Tässä on yhä parannettavaa ja toimintatapoja on edelleen kehitettävä.

Esteettömät ja saavutettavat palvelut

Esteettömyyssuunnitelman toimenpiteiden toteutus ja seuranta ovat varmistamassa esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumista palveluissa. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisyöryhmän toimenpiteet ovat toteutuneet vuosikellon mukaisesti. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma (keskeiset taajamat)

on laadittu seudullisena ja valmistui loppuvuodesta 2023. Liikenneympäristön turvallisuuden ja esteettömyyden parantamistoimenpiteitä on toteutettu vuosittaisten määrärahojen puitteissa. 2024 valmistui Nuijamiehen alueen kevyenliikenteen väylien parantamistoimenpiteet investointirahoituksella. (Esteettömyyssuunnitelman seurantamuistio 2024 liitteenä.)

Elinikäinen oppiminen

Kansalaisopiston kurssit tavoittavat hyvin kuntalaisia. Kurssisisältöjä on kehitetty asiakaslähtöisesti ja markkinoitu yhä monikanavaisemmin, kuten esim. kauppakeskuksen kuulutuksissa. Digitaitojen kehittämiseksi digiopastukset toteutetaan kirjastolla säännöllisesti vertaiskouluttajien toteuttamana. Varhaiskasvatuksessa ja koulussa on huomioitu lähikouluperiaate suunnittelussa ja toteutuksessa. Saimaanportin koulussa ovat nykyaikaiset tilat ala- ja yläkoululaisille, nuorisotiloille ja muulleen eri ikäisten harraste-, liikumis- ja oppimistoiminnoille.

Yhdyspintatyö

Monitoimijaisia yhteistyömalleja on kehitetty yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. On perustettu mm. alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä, alueellinen hyvinvointityöryhmä, ehkäisevän päihdetyön työryhmä, väkivaltatyön työryhmä, perheiden ja parisuhteiden tueksi eroauttamisen verkosto. Yhteistyössä kehitetään toimintamalleja ja palveluita Etelä-Savon hyvinvointitarjotin on julkaistu verkossa helmikuussa 2025, jota on markkinoitu yhteistyössä hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen toimesta. Hyvinvointitarjottimelle on koottu yhteiseen sähköiseen alustaan kuntien ja hyvinvointialueen palvelut ja alueen yhdistysten toimintaa. Järjestökumppanuuksia edelleen kehitetään ja yhteistyö- ja avustusmalleja yhdessä järjestöjen kanssa.

Ehkäisevän päihdetyön ja mielenhyvinvoinnin haasteisiin tartuttiin hyvinvointialueen ja kuntien ehkäisevän päihdetyön tehonyrkkytyöryhmässä syksyllä 2023. Työryhmä laati suositukset ehkäisevään päihdetyöhön ja mielenhyvinvointityöhön. Suosituksissa mm. linjattiin, että ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin tehtävään resursoitaisiin sekä kunnissa että hyvinvointialueella, jotta tarvittavat ehkäisytoimet saadaan toimeenpantua. Nämä resursointitarpeet eivät ole edenneet.

Tärkeänä yhteisenä teemana on asumisen tukeminen ja kehittäminen mm. ikääntymisen myötä muuttuvien tarpeiden mukaiseksi.

Kotona pärjäämisen tukemiseksi mm. omaishoitajuuden tuki on tärkeää. Ikääntyneimpänä maakuntana tarve on yhä kasvava. Omaishoidon tukea saavia koko maakunnan alueella noin 900, Mikkeliässä 300.

Yhdyspintatyötä tehdään kiinteästi järjestötoimijoiden kanssa. Kaupunki tukee monia hyvinvoinnin kehittämishankkeita omarahoitusosuuksilla sekä avustuksilla kaupungin strategian linjausten mukaisia toimintoja, joita yhdistykset toteuttavat. Järjestöyhteistyötä on tärkeä edelleen kehittää sekä määritellä tarkemmin rooleja ja vastuita järjestötoimijoiden, kaupungin ja hyvinvointialueen kesken ja välillä.

Monimuotoinen ja virikkeellinen ympäristö

Ulkoliikuntapaikkoja on uudistettu (mm. Kalevankankaan ulkokuntosaleja ja -alueita). Hiidenmaanpolkujen ylläpito on siirtynyt kaupungille ja Juvan kunnalle. Reittejä, opasteita ja markkinointia on parannettu, reitillä mm. uusittu pitkospuita ja koko retkeilyreitiverkostosta tehtiin yhtenäinen kartta. Suunnitelma matka-/kuntoluistelumahdollisuuden toteuttamisesta on tehty toteutettavaksi alkuvuodesta 2024.

Kulttuuri, taide ja liikunta läpileikkaavina

Kulttuurin unelmavuosi 2022 –hanke päättyi keväällä 2023. Hankkeen tapahtumiin osallistui yli 33 000 ihmistä ja taiteen tekijöitä ym. toimijoita mukana oli yhteensä 250.

Yleisten kulttuuripalveluiden järjestämä Hulivilikarnevaali ja Puistokonsertti-sarja ovat vakiinnuttaneet paikkansa kaupungin monipuolisten kesätapahtumien joukossa. Leikkipuistoympäristöihin kulttuurisisältöjä vievä Pienten Puistikot –sarja on usean vuoden tauon jälkeen saatu toteutettua suunnitellusti ja tehnyt ennätyksen kävijämäärässä. Kulttuurikameli ja Kulttuuripolku mahdollistavat vuosittain lasten ja nuorten yhdenvertaisen tutustumismahdollisuuden kulttuuriin ja taiteen elämyksiin.

Museolla toteutuvat vaihtuvat näyttelyt ja Museoiden yö järjestetty vuosittain. Museoiden yössä olleissa kohteissa kohteessa oli syksyllä 2024 yhden illan aikana yli 20 000 käyntiä. Palaute oli myönteistä. Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta myönsi tapahtumalle liikuntapalveluiden vuoden liikuntateko palkinnon.

Kaupunginorkesteri on toteuttanut konsertteja suunnitellusti ja jalkautunut kaupunkilaisten pariin eri puolille Mikkeliä.

Perusopetusikäisille lapsille ja nuorille on tarjottu harrastusmahdollisuuksia jokaisella koululla harrastamisen Suomen mallin Oma juttu -harrastuksina ja koulun kerhotoimintana. Kerho- ja harrastustoiminta on aihealueiltaan monipuolista ja perustuu oppilaiden omiin toiveisiin.

Kommentoanut [AM1]: Aila kirjannut.

Koulut ovat tehneet Liikkuva koulu –suunnitelmat lukuvuosisuunnitelmiin. Perusopetuksessa on toiminut lukuvuosittain Liikkuva koulu -tiimi, 2–3 yhteistä tutoria sekä koulukohtaiset Liikkuva koulu -tiimit ja/tai yhdyshenkilöt. Myös kerhotoiminnassa liikunnallisuus on huomioitu. Move like Mikkeli -hankkeessa 2024-2025 kehitetään Move!-prosessia ja koulupt-toimintaa.

Kommentoanut [AM2]: Aila kirjannut.

Väestön moninaisuus rikkautena ja elinvoiman lähteenä

Kotoutumisen kokonaisvastuu siirtyi kaupungille. Kotoutumistyö on käynnistynyt kolmen työntekijän voimin. Ikäohjelmaa ja romanipoliittinen ohjelman toimenpiteitä on toteutettu. Vaikuttamistoimielimet nuorisovaltuusto, lapsiparlamentti, vanhus- ja vammaisneuvosto ovat toimineet aktiivisesti. Kaupunki on käynnistänyt yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ohjelmatyön syksyllä 2024 kuullen eri vähemmistöryhmiä ja toteuttaen asukaskyselyn keväällä 2025. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ohjelmaa valmistellaan vuonna 2025.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Perusopetuksessa tunne- ja vuorovaikutuskasvatus on osa opetussuunnitelmaa. Toimintaa suunnitellaan lukuvuosittain. Henkilöstö on edelleen vahvistanut osaamistaan asiassa mm. tunnetaito-ohjaajakoulutusten ja restoratiivisten koulutusten avulla. Koulunuorisotyöntekijöiden työpanos viidellä yhtenäis- ja yläkoululla on vahvistanut koulujen yhteisöllistä ja osallisuutta tukevaa toimintakulttuuria.

Kommentoanut [AM3]: Aila kirjannut.

Nuorisotyö koordinoi nuorisovaltuuston toimintaa, jonka keskeisenä tehtävänä on toimia nuorten äänenä kunnallisessa päätöksenteossa. Nuorisovaltuusto on ollut aktiivinen toimija Nuorten unelmakaupunki- teeman toteutuksessa mm. organisoimalla nuorisotapahtumia.

Kirjastokäynnit ja erityisesti tapahtumakävijöiden määrä ovat nousseet. Kirjastolla on käynnistetty asiakasyhteisötoiminta, jonka perusteella toimintaa pyritään kehittämään. Kirjasto on matalankynnyksen osallisuus- ja kohtaamispaikka. Koppa-kohtaamispaikkatoimintaa perheille on toteutettu kirjaston alakerran tiloissa monitoimijaisena yhteistyönä. Kumppanuuspöytäillat kaupunkilaisille on järjestetty suunnitellusti kahdesti vuodessa. Osallisuuden edistämisen Yhdessä osallistuen-hanke on toiminut syksystä 2023 jatkuen kevääseen 2026.

Tapahtumakaupunki Mikkeliä edelleen kehitetään. Tapahtumasivuston kehittäminen jatkuu ja tilojen ja tapahtumapaikkojen markkinointia on lisätty. Kaupunginjohtajan nimeämä tapahtumatyöryhmä aloitti toimintansa.

Osallistuvaa budjetointia on toteutettu pieninvestoinneissa, nuorten palveluissa ja vaikuttamistoimielinten ehdotuksilla.

Testamenttivarojen ja Valtiokonttorin varojen käyttöä varojen kohdennettuihin tarkoituksiin on täsmennetty läpinäkyvämmäksi yhdenmukaisilla avustuskriteereillä ja keskitetyillä hakuajoilla vuosittain (KH päätös 10.2.2025).

3.2 Johtopäätökset

Yhteistyö

Yhdyspintatyö kunnan ja hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa on keskeinen hyvinvointityön onnistumisen kannalta. Yhdistämällä voimavaramme saamme enemmän hyvinvointia ja terveyttä. Voimavarojen yhdistäminen tuottaa niin kunnalle kuin hyvinvointialueelle myös taloudellista hyötyä Hyte-kertoimen perusteella saataviin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuksiin.

Lisäksi on tärkeää kuulla ja osallistaa asukkaita heitä koskevien asioiden suunnitteluun ja kehittämiseen.

Tärkeää on myös vaikutusten ennakkoarvioinnin kehittäminen ja systemaattinen toteuttaminen päätöksenteon valmistelussa. Sillä saamme vaikuttavuutta toimintaan ja päätöksentekijöille perustellumpia päätösesityksiä, joissa on arvioitu talouden ohella mm. hyvinvointivaikutukset, ympäristö ym. vaikutukset sekä vaikutukset lyhyellä ja pidemmällä aikavälillä. Tämä lisää päätöksenteon vaikuttavuutta ja laatua.

Hyvää kehitystä

Lapset ja nuoret

Lasten ja nuorten aktiivista harrastamista voi pitää hyvänä kehityksenä Mikkelisssä. Lapsia ja nuoria on kannustettu harrastamiseen mm. harrastamisen Suomen mallin ja koulun kerhotoiminnan mukaisilla mahdollisuuksilla. Harrastaminen on lisääntynyt ja lähes kaikki lapset ja nuoret harrastavat jotain itselle tärkeää.

Suurin osa nuorista voi hyvin. Nuorten raittiiden osuus on lisääntynyt ja humalahakuinen juominen kaikissa nuorten ikäryhmissä on vähentynyt. Lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutuskasvatusta on toteutettu vuosia. Sen uskotaan antavan hyviä valmiuksia sosiaalisiin taitoihin, ehkäistä kiusaamista, löytää myönteisiä keinoja toimia vuorovaikutustilanteissa sekä taitoa ottaa toinen ihminen huomioon, empatiakykyä.

Aikuisväestö

Hyvää osallisuuden kokemusta ja vähäisempää yksinäisyyden kokemusta sekä aikuisväestön aktiivista järjestötoimintaan tmv. osallistumista.

Ikääntyneitä on koulutettu vertaisohjaajiksi liikkumiseen aktivoimiseksi ja tarjottu maksuttomia liikuntavuoroja eri puolilla kaupunkia.

Aikuisväestön kokemus omasta terveydestä, elämänlaadusta ja vähäisemmästä kuormittuneisuudesta on hyvää kehitystä. Elämänlaatunsa tyytyväisimpiä ovat yli 65-vuotiaat.

Hyvää kehitystä kaatumisten vähenemiseen on mahdollisesti saatu yli 65-vuotiaille suunnatuilla liukuesteiden jakelulla.

Haasteita

Lapset ja nuoret

Harrastamisesta huolimatta liikkumisen vähäisyys, toimintakyvyn heikko taso ja ylipaino ovat lapsilla ja nuorilla isoja haasteita. Liikkumisen lisäämiseen, toimintakykyyn ja elintapoihin on kiinnitettävä kaikkien ikäryhmien osalta yhä enemmän huomiota.

Nuorten syrjäytymisriski on korkea.

Haasteina ovat lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin pulmat, yksinäisyyden, kiusaamisen väkivallan kokemukset sekä muuttuneet päihteiden käytön haasteet. laittomat huumeet ovat kaikkien saatavilla, sähkötupakka ja tupakointi ovat yleistyneet ja nikotiinipussien käyttö. Alkoholin käytön väheneminen nuorilla on pysähtynyt ja on yleistymään päin. Somessa tapahtuva kiusaaminen ja häirintä ovat haasteina, ja niihin on erityisen vaikea puuttua. Kiusaamiseen puuttumisen keinot eivät ole tehonneet.

Aikuisväestö

Huolestuttavaa kehitystä ovat toimeentulonvaikeudet kaiken ikäisillä. Mikkeliissä perustoimeentulohakijoiden määrissä kasvua 14 % vuoden 2024 (Kela). Perustoimeentulotuki ei korvaa muiden tukien vähentymistä. Seurakunnan diakoniatyössä ilmenee, että talousvaikeudet aiheuttavat lääkärikäyntien perumista, tarpeellisten hoitojen keskeyttämistä ja lääkkeiden ostaminen jää, kun rahat eivät riitä.

Mikkeliissä UEG:n toiminnan lakkaaminen tuo suuren haasteen kuntotuttavan työtoiminnan järjestämiseen ja pitkäaikaistyöttömien toiminnan ohjaamiseen. Eloisa toteuttaa kuntotuttavaa työtoimintaa. Työllisyysalue on aloittanut toimintansa Mikkelin kaupungin toimintana vuoden 2025 alussa.

Liikkumiseen on lisätty mahdollisuuksia ja liikuntapaikkoja sekä kevyenliikenteen väyliä on kehitetty. Kuitenkin liikkumattomuus ja mm. ylipaino ovat myös aikuisväestön hyvinvointihaasteita. Lisäksi päihteisiin ja mielenhyvinvointiin liittyviä haasteita on meillä vertailukaupunkeja enemmän.

Huolestuttavaa kehitystä on ikääntyneiden määrän lisääntyessä omaisistaan huolehtivien tuen lisääntyvä tarve, johon on olemassa olevilla palveluilla haasteellista vastata. Omaishoidon tuki, omaishoitajien vapaapäivät ja terveystarkastukset edellyttävät yhä enemmän resursseja. Muistisairaudet näkyvät alueen ikääntyneen väestön myötä yhä enemmän.

Ikääntyneiden asumisen palveluiden monimuotoisuutta, välimuotoista asumista on edelleen kehitettävä yhteistyössä Eloisan ja alueen muiden toimijoiden kanssa.

4 MUIDEN HYVINVOINTIIN LIITTYVIEN OHJELMIEN SEURANTA

Strategisen Hyvän elämän ohjelman lisäksi kaupunki on laatinut useita muita hyvinvointiin liittyviä ikäryhmittäisiä tai eri aihealueita tarkemmin kuvaavia ohjelmia, joissa asetetaan tavoitteet ja toimenpiteet tarkemmin näihin teemoihin.

Kaupunki laatii valtuustokausittain lakisääteisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, jonka seuranta raportoidaan erikseen valtuustolle.

Kommentoinut [AM4]: Jäin vielä miettimään, pitäisikö tämän luvun alkuun tai loppuun laittaa vain maininta: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seuranta ja arviointi on tehty erillisenä asiaan liittyvän lainsäädännön mukaisesti.

Kommentoinut [AM5R4]: Ettei joku poliitikko, joka ei tätä hahmota, ala ihmettelemään, että miksi lapsia, nuori ja perheitä ei ole huomioitu erillisellä ohjelmalla. Vaikka onhan tässä sisällöissä paljon heihin liittyvää asiaa.

Lakisääteisen Hyvää elämää ikääntyneille -Mikkelin ikäohjelman 2025, MAARO-romanipoliittisen ohjelman, esteettömyyssuunnitelman ja osallisuussuunnitelman vuoden 2024 seuranta raportoidaan tässä yhteydessä.

4.1 Hyvää elämää ikääntyneille- Mikkelin ikäohjelma 2025 seuranta

Toteutunut hyvin: Palveluista tiedon saaminen on toteutunut hyvin. Liikkumiseen aktivointitoimena maksuttomat kuntosalivuorot ovat saaneet suuren joukon ikääntyneitä liikkeelle eri puolilla kaupunkia.

Kehitettävää: Digitaalisten palveluiden rinnalle toivotaan muitakin palveluita. Palveluiden monikanavaisuus nähdään tärkeänä. Asiointikyytien tarve on tunnistettu eikä se toteudu haja-asutusalueilla asuvien kohdalla.

4.2 MAARO -paikallisen romanipoliittinen ohjelma 2025 seuranta

Toteutunut hyvin: Ruke- romanikahvila on tärkeä yhteisöllisyyden keskipiste, monen toiminnan ja tiedottamisen paikka. Monissa asioissa integroituminen peruspalveluihin on toteutunut hyvin.

Kehitettävää: Yhteistyötä ja yhteisiä toimintamalleja on tarve edelleen kehittää sidosryhmien ja eri yhteistyötahojen kanssa. Romaniyhteisössä suurin tarve on perhekeskeisen työn kehittämisessä ja perheiden tukemisessa sekä eri sukupolvien yhdessä tekemisessä. Terveellisten elintapojen edistämistoimia jatketaan.

4.3 Esteettömyyssuunnitelman seuranta 2024

Toteutunut hyvin: Esteettömät suojatiet ovat toteutuneet hyvin.

Kehitettävää: Kaupungin verkkosivujen saavutettavuutta on kehitetty ja edelleen on kehitettävää. Kaupungin asianhallintajärjestelmän saavutettavuudessa on edelleen parannettavaa mm. näkö- ja kuulovammaisten käyttäjien näkökulmasta.

4.4 Osallisuussuunnitelman 2023–2024 seuranta

Toteutunut hyvin: Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia on jo paljon käytössä. Vaikuttamistoimielimet ovat olleet aktiivisesti vaikuttamassa kaupungin päätöksentekoon liittyvissä asioissa. Näiltä on pyydetty ja vaikuttamistoimielimet ovat antaneet lausuntoja valmistelussa oleviin asioihin, ovat tehneet aloitteita ja kannanottoja kehittämiskohteista.

Kehitettävää: Osallistamistapoja on tärkeä monipuolistaa, jotta kaikilla on mahdollisuus olla vaikuttamassa, osallisena itseään koskeviin asioihin. Tiedonsaamista tarvitsee monipuolistaa ja tehostaa mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa sekä saada tietoa eri toimintamahdollisuuksista kaupungissa.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Myönteistä

Suurin osa kaikenikäisistä voi hyvin. Eri ikäisten aktiivisuus on mikkeliläisillä hyvällä tasolla. Vapaaehtoistoiminnasta ja vertaisuuden tarjoamisesta ollaan kiinnostuneita. Apua tarjotaan läheisille ja naapureille.

Huolestuttavaa ja kehitettävää

Elintapoihin liittyvät haasteet edellyttävät toimia ravitsemuksen, arkiaktiivisuuden ja liikkumisen suhteen. Tärkeää on kiinnittää huomiota päihteiden käytön vähentämiseen, päihdehaittojen ehkäisyyn, vakavienkin päihdehaittojen ennaltaehkäisyyn sekä mielen hyvinvointia edistäviin toimiin laaja-alaisilla toimilla eri toiminnan tasoilla ja arkiympäristöissä.

Toimeentulovaikkeudet ovat lisääntyneet huomattavasti kaiken ikäisillä. Eriarvoistuminen ja ongelmien kasautuminen samoille ihmisille ovat suuri uhka yhteisöjen turvallisuudelle. Toimet yksinäisyyden ehkäisyyn ja sosiaalisen aktiivisuuden turvaaminen ovat merkityksellisiä. Kokonaisturvallisuus on tärkeä hyvinvointitekijä ja siihen liittyviä toimia on mahdollista tehdä laaja-alaisesti palveluissa, yhteistöissä, koko kaupunkitasolla.

LÄHTEET

Mayorsindicators- portaali, <https://www.mayorsindicators.com/>

Sotkanet-tietokanta, <https://sotkanet.fi/sotkanet/>

TEAvisari tulokset, <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset>